

DE DOMPHOORN

TIJDSCHRIFT VAN NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

NR.: 1

53e jaargang MAART 2019

DE DOMPHOORN

Driemaandelijkse uitgave van
Natuur- en vogelwacht
De Vijfheerenlanden

Nr. 1 53e jaargang MAART 2019

Redactie:

Dhr. D. Kerkhof,
Vianen

Mevr. J. Lemcke,
Schoonrewoerd

Redactieadres:

dkerkhof@xs4all.nl

Sponsors:

Autobedrijf Van Zessen
Lexmond

Van de Scheur Logistiek
Vianen

Case Electronics
Arkel

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden door het ingevulde aanmeldingsformulier te sturen naar de ledenadministratie via ons adres: Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd of dit, tijdens openingsuren, af te geven in ons verenigingsgebouw De Schaapskooi.

Adreswijzigingen en opzeggingen dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de ledenadministratie via ons postadres, hierboven vermeld.

Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar. Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

De contributie bedraagt minimaal:

- voor jeugdleden tot 16 jaar € 5,00
- voor leden € 10,00
- voor leden die ook
Het Vogeljaar ontvangen € 23,00

Uiterste inleverdata kopij DompHoorn bij de redactie

voorjaarsnummer	1 maart
zomernummer	1 juni
herfstnummer	1 september
winternummer	1 december

Aanwijzingen voor auteurs

De Dompfoorn is bedoeld voor verenigings- en werkgroepnieuws, excursieverslagen en artikelen over natuur en landschap en het beheer en behoud daarvan, waarbij de nadruk sterk ligt op De Vijfheerenlanden.

Teksten graag aanleveren in een gangbaar tekstprogramma, zoals Word. Bijchriften bij foto's en tabellen graag aan het eind van de tekst plaatsen – in de tekst zelf alleen de nummers van foto's en tabellen vermelden.

Foto's moeten van goede kwaliteit zijn en apart (dus niet in de tekst) aangeleverd worden in hoge resolutie: minimaal 100 pixels/cm, beter 300 dpi.

De redactie kan een artikel inkorten of formuleringen wijzigen t.b.v. de leesbaarheid.

INHOUDSOPGAVE

- 01 Wijziging postadres
- 02 Van de redactie
- 02 Van de bestuurstafel
- 04 Dialezing verzorgd door leden
- 05 Icoonsoorten Vijfheerenlanden - Bever
- 08 Pagina's voor de jeugd
- 10 Energietransitie, ook in De Vijfheerenlanden
- 11 Oud-voorzitter raakt aan lager wal
- 13 Wat u wel of niet heeft gemist...
- 15 Nieuws over de Vogelcursus 2019
- 16 Activiteiten maart-september 2019
- 18 Jaarverslag NVW Vijfheerenlanden 2018
- 31 Algemene Ledenvergadering NVW Vijfheerenlanden 2019
- 32 Het raadsel van de wulp

WIJZIGING POSTADRES

Sinds 1 januari 2019 is ons postbusnummer buiten gebruik. Ons nieuwe postadres is:

Natuur- en Vogelwacht
De Vijfheerenlanden
Overboeicop 15
4145 NN Schoonrewoerd

Dit is tevens het adres van De Schaapskooi.

Omslagfoto:

Openingstijden van Natuurcentrum De Schaapskooi In het lenteseizoen:

- Op donderdag: 19.00 – 23.00 uur
- Op zaterdag: 09.00 – 16.00 uur
- Op zondag: 12.00 – 17.00 uur

Kijk voor de laatste berichten op onze website: www.natuurcentrum.nl

VAN DE REDACTIE

Het vorige nummer van *De Dompfoorn* was bij wijze van voorbeeld geheel in kleur. In dit eerste nummer van 2019 is het binnenwerk echter weer in grijswaarden. Op de Algemene Ledenvergadering, die gehouden wordt op 25 april 2019, zal een besluit genomen worden over een bestuursvoorstel om *De Dompfoorn* voortaan geheel in kleur uit te brengen.

Een experiment in het huidige nummer is de kleinere basisletter: Calibri 10. Door deze letter te gebruiken in plaats van de Calibri 11,

kunnen we meer tekst kwijt op een pagina en kan de tekst in de kolommen beter uitgevuld worden.

De redactie hoort graag van de lezers of de teksten in Calibri 10 nog goed leesbaar zijn. Als de kleinere letter leesproblemen oplevert, schakelen we in het volgende nummer weer terug naar Calibri 11. U kunt uw ervaringen melden per e-mail aan: dkerkhof@xs4all.nl

Dick Kerkhof

VAN DE BESTUURSTAFEL

Op 28 december organiseerden we voor de 2de keer de winterwandeling met snertmaaltijd.

We hadden deze keer 75 deelnemers. Onze parkeerplaats stond vol. De wandeling richting Polder Bolgerijen sloeg enorm aan. De Schaapskooi was sfeervol ingericht en de erwtensoep werd hogelijk gewaardeerd.

Eind januari en februari organiseerde Stichting Boerderij en Erf een verlichte boerderijenroute met proeverij. De Schaapskooi heeft twee donderdagavonden meegedaan en zich gepresenteerd op de algemene openingsavond. De eerste donderdag was het erg koud en regenachtig en bleef het stil. Half februari daarentegen hadden we rond de 50 bezoekers. Een mooi resultaat en we hebben De Schaapskooi en onze producten weer meer bekendheid gegeven.

Omdat onze postbus zou verhuizen, hebben we besloten van een postbusadres af te zien

en een goede brievenbus aan de weg te plaatsen. Alle ledenfolders zijn daarom omgestickerd naar het nieuwe adres.

We werden eind 2018 verblijd met een onverwachte gift van € 600,-. De beheergroep kan daar goed gebruik van maken. Ook dingen we dit jaar weer mee in de Rabobank Clubkas Campagne.

De nieuwe gemeenteraad is gekozen met oude en nieuwe gezichten. Voor iedereen is in ieder geval een deel van Vijfheerenlanden betrekkelijk onbekend gebied. We hebben daarom een uitnodiging uitgedaan naar de gemeenteraad om kennis te komen maken met onze organisatie. We geven de raadsleden graag informatie over de vele natuurwaarden die binnen de gemeente te vinden zijn en de manier waarop zij daar verder aan kunnen bijdragen. Ook de leden van de Provinciale Staten van Utrecht zullen wij na de verkiezingen uitnodigen.

Zoals elk jaar reikt de Rabobank geld uit op basis van het aantal door de leden uitgebrachte stemmen op een organisatie. Ook wij doen mee aan deze 'verkiezing'.

IEDEREEN DIE LID IS VAN DE RABOBANK, ROEPEN WIJ OP OM ZIJN OF HAAR STEM UIT TE BRENGEN OP DE NATUUR- EN VOGELWACHT!

Op weg naar Polder Bolgerijen door het land van fam. Kool. Foto: Olek Bebnik.

Vanuit Leerdam is een initiatief gekomen van onder anderen de oud-wethouder Wim van der Leij om met een aantal organisaties meer aandacht te besteden aan het aspect 'groen' in de nieuwe gemeente. Het gaat om een zeer gevarieerd gezelschap van o.a. de bijenvereniging, Den Hâneker, Kerk aan de Linge en

Blauwzaam. De aandacht is in eerste instantie vooral gericht op de kansen voor insecten. Het sluit daarmee ook aan bij onze inzet voor het Prachtlint. We vragen aandacht voor specifiek maaibeheer van de bermen en dijken die insecten de kansen geven om te groeien en bloemen tijd geeft om te bloeien en zaad te zetten. Slechts een deel van de bermen is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Controle op de feitelijke uitvoering is van belang. Maar ook de bekendheid van de burger met het doel van de specifieke manier van maaien. Als de helft van het gras blijft staan, is er weleens een boer die dat wel eventjes afmaakt!

De tuinen zijn onze tweede zorg. Uit steeds meer tuinen wordt het groen verwijderd. Met name in de bebouwde kom is dat desastreus voor insecten en vogels.

Er moesten ook hindernissen worden genomen. Foto: Olek Bebnik.

Na terugkomst konden de wandelaars snert eten in de feestelijk versierde Achterzaal. Foto: Olek Bebnik.

Een eerste artikel over het onderwerp gemeentelijk groenbeheer is in Het Kontakt verschenen. De groep beraadt zich over verdere mogelijke acties.

Het is bekend dat de A27 gaat worden verbreed. Van Oasen hebben wij een uitnodiging ontvangen voor een informatieve bijeenkomst over de noodzakelijke werkzaamheden aan waterleidingen ter plaatse van de Zouweboezem en Polder Achthoven. Wij houden u verder op de hoogte.

Eind januari heeft Olek Bebnik tot onze spijt besloten om het bestuur en het team van de bardiensten per direct te verlaten. Wij verliezen daarmee als bestuur iemand die altijd klaar stond voor anderen om even bij te springen. Olek, heel hartelijk bedankt voor je inzet.

Annelies van Egmond

4 APRIL – DIALEZING VERZORGD DOOR LEDEN

Leden van de Natuur- en Vogelwacht kunnen in Natuurcentrum De Schaapskooi hun natuurbelevissen met anderen delen, op een lezingenavond waarop zij hun mooiste beelden laten zien en hun verhaal erbij vertellen.

Op 4 april wordt de avond verzorgd door o.a. Kees Terlouw en Sonja van Baren. Kees Terlouw neemt u mee op zijn reis naar Japan. Sonja van Baren vertelt aan de hand

van foto's het een en ander over de broedvogels van de Britse kust.

Als iemand nog graag een presentatie van een kwartier zou willen houden, dan zou dat nog geregeld kunnen worden.

Anmelden kan bij Sonja van Baren via e-mail: k.van.baren1@kpnplanet.nl

ICOONSOORTEN VIJFHEERENLANDEN – BEVER

Op de Zuid-Hollandse iconsoortenlijst prijkt *Castor fiber*, oftewel de bever. Dit markante zoogdier heeft baat bij goed beheerde bossen en een goede waterkwaliteit in het rivierengebied.

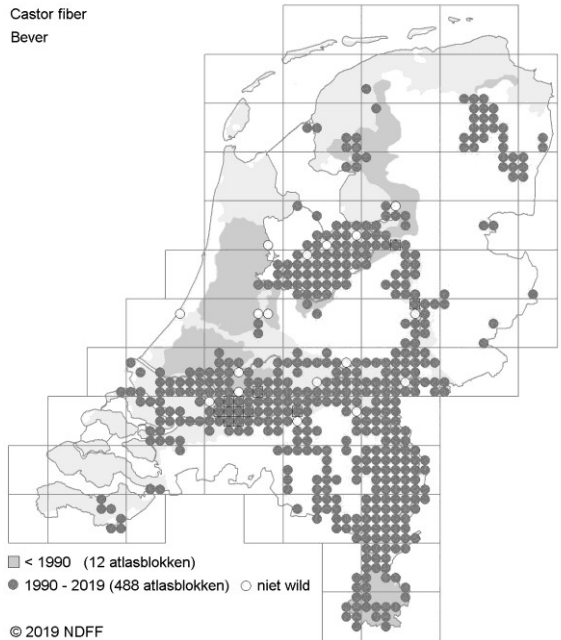
Kenmerken en gedrag

De bever, het grootste Europese knaagdier, leeft amfibisch. Volwassen dieren wegen 23 à 28 kg, de lengte van kop plus romp is 75 à 90 cm. Een opvallend kenmerk is de brede, platte, geschubde staart, die 28 à 38 cm lang is. Die staart wordt gebruikt bij het zwemmen, bij het aanplempen van modder en als communicatieorgaan: bevers slaan ermee op het wateroppervlak om soortgenoten te waarschuwen bij gevaar. Tussen de tenen van de achterpoten zitten zwemvliezen. Neus, ogen en de kleine oren liggen net als bij nijlpaarden en krokodillen zodanig in één vlak dat de dieren vrijwel geheel onder water kunnen verdwijnen en toch goed kunnen waarnemen wat er boven het wateroppervlak gebeurt. Bij het onderwaterzwemmen kunnen ze oren en neus afsluiten. Ze kunnen zelfs met behulp van een weefselflap in hun wangen hun keelopening afsluiten en tegelijkertijd onder water knagen. Bij een duik kunnen ze tot maximaal 15 minuten onder water blijven, maar meestal duurt een duik veel korter.

Bevers zijn vegetariërs. In het winterseizoen eten ze voornamelijk boomschors, in de zo-

Castor fiber
Bever

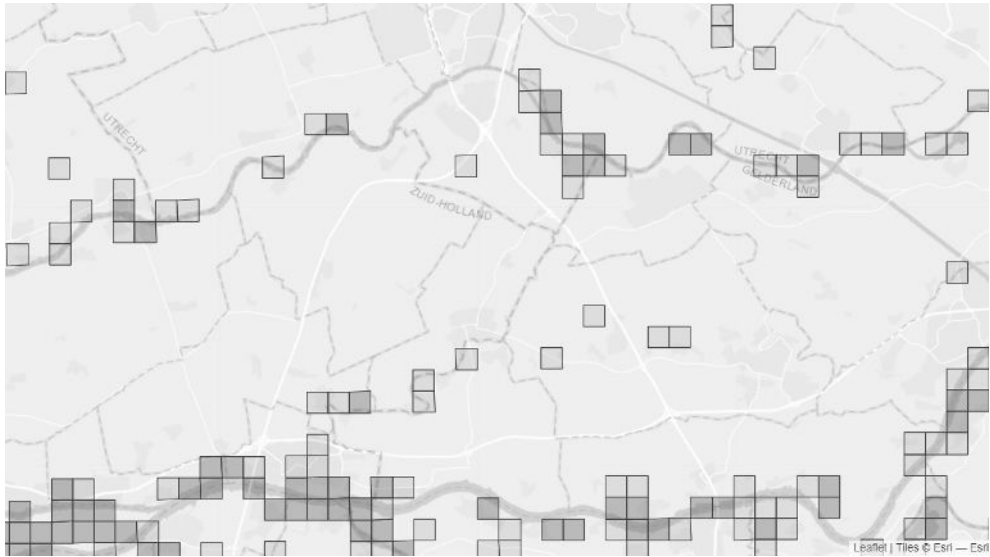

© 2019 NDDF

mer vooral grassen en kruiden, zowel oever- en landplanten als waterplanten. Ze leven in paren, samen met de 0- tot 1-jarige jongen. Per worp worden doorgaans 2-3 jongen geboren, soms meer. Als bevers 3 jaar zijn, worden ze geslachtsrijp; voor die tijd hebben ze het ouderlijk huis al moeten verlaten. Bevers markeren hun territorium met castoreum of bevergeil, een sterk ruikend goedje dat vroeger werd verzameld om parfums en geneesmiddelen mee te maken.

De plantenetende bevers gebruiken het water waarin en waarlangs ze leven dus niet als viswater – het water dient een heel ander doel: veiligheid. Door hun duikkunst kunnen ze gemakkelijk ontkomen aan landroofdieren. Bevers leven zoals vrijwel alle knaagdieren in hollen. Bij voorkeur graven ze een hol in een

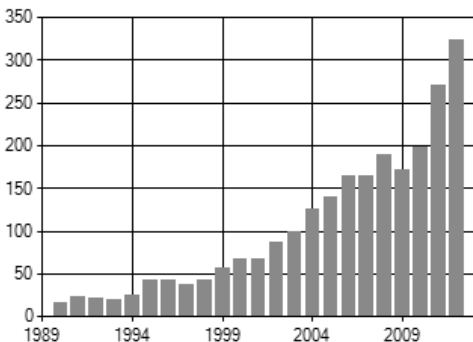
Bever op de buitenteen van de Lekdijk nabij Everdingen. Bij hoogwater moeten bevers soms hun burcht verlaten. Foto: Piet Solleveld.

Kilometerhokken in en rond Vijfheerenlanden waarbinnen de bever sinds 1990 is waargenomen, volgens www.waarneming.nl.

steile oever, de ingangen van zo'n hol maken ze onder water. Als er geen geschikte steile oevers zijn, bouwen ze een burcht: een grote, tot anderhalve meter hoge hoop takken, aangesmeerd met modder, waarin ze een hol uitknagen. Ook van een burcht liggen alle ingangen onder water. Bevers leven het liefst in en langs stromend water. Met behulp van dammen, die ze maken van omgeknaagde bomen, takken en modder, kunnen ze het waterpeil zodanig manipuleren dat de ingangen van hun holen of burchten permanent onder water blijven.

Populatietrend van de bever volgens het NEM (CBS en Zoogdiervereniging) 2015.

Als gevolg van intensieve jacht – beverbont, bevergeil en het vlees waren gewild – stierf de bever in 1826 uit in Nederland. Rond 1900 was de soort verdwenen uit bijna heel Europa. Vanaf 1988 zijn Elbe-bevers of Poolse bevers op diverse plaatsen in Nederland uitgezet: in de Biesbosch, de Gelderse Poort, Drenthe/Groningen, Limburg. In natuurpark Lelystad werden Elbe-bevers gefokt; ontsnapte exemplaren wisten een populatie te vormen in Flevoland. De huidige verspreidingskaart laat zien dat de bever het in Nederland weer heel goed doet. Vooral in Limburg, waar ze in en langs beken en kleine rivieren leven, veroorzaken bevers nu problemen: door hun dammen treden soms ongewenste overstromingen op. Als ze holen in dijken bouwen, kan dat leiden tot ondermijning van de dijk. Waterschappen proberen dat te voorkomen door dijktafuds in de buurt van beverpopulaties onaantrekkelijk te maken, bijvoorbeeld door op de teen van de dijk harde steenbekleding aan te brengen.

In de gemeente Vijfheerenlanden heeft de bever zich al enige jaren gevestigd. Ze worden langs de hele Lek waargenomen; vooral tus-

Knaagsporen bever. Foto: Piet Solleveld.

sen Vianen en Fort Everdingen is de kans groot beversporen te zien: omgeknaagde bomen en afgevreten boomtakken. Langs de Linge zitten ook bevers en binnendijks zijn ze ook al hier en daar gezien. In onze streek blijft – evenals trouwens elders in het land – dat bevers geen uitgestrekte bossen nodig hebben. Kleine bossen van slechts enkele tientallen wilgen bij voldoende diep water kunnen al geschikt zijn voor de bouw van een burcht.

Literatuur

(Al deze publicaties zijn te downloaden van www.natuurtijdschriften.nl)

Kaandorp, M. & C. Lange, 2010. 15 jaar bevers in Gelderse Poort. Weinig jongen, hoge dichtheden bij onderzochte bevers. *Zoogdier* 21 (3): 8-11.

Ouderaa, A.P.M. van der, 1984. Een bever in Nederland: een onverwacht en welkom

Tak waarvan de schors is afgevreten door een bever. Foto: Dick Kerkhof.

experiment. *De Levende Natuur* 85 (5): 172-175.

Ouderaa, A.P.M. van der, 1985. Uitzetting van Bevers (*Castor fiber*) in de Biesbosch. *Huid en haar* 4 (1): 31-39.

Reinhold, J., 2009. Bevers zijn booming. Ontsnapte bevers succesvol in de Flevolandse polder. *Zoogdier* 20 (1): 7-9.

Rijks, M., 2002. Bevers uitgezet in Limburg. *Zoogdier* 13 (4): 24.

Vreugdenhil, S., V. Dijkstra & N. Huizenga, 2012. Hoe gaat het met de bevers in Nederland? Stand van zaken in het Jaar van de Bever. *Zoogdier* 23 (1): 3-5.

Wijngaarden, A. van & A.P.M. van der Ouderaa, 1983. De invloed van Bevers (*Castor fiber* L.) op hun milieu. *Huid en haar* 3 (2): 105-109.

Zoer, B., 2012. Bevers terug in Groningen en Drenthe. Herintroductieproject 'beversinde hunze.nl' succesvol. *Zoogdier* 23 (2): 1-3.

Websites met informatie over de bever

www.zoogdierverseniging.nl/bever

www.zoogdierverseniging.nl/nem/bever

www.verspreidingsatlas.nl

Dank aan Piet Solleveld en Arie Versluis voor informatie over de bever in Vijfheerenlanden.

Dick Kerkhof

PAGINA'S VOOR DE JEUGD

De activiteiten voor de jeugd vinden plaats in en om Natuurcentrum De Schaapskooi, Overboeicop 15, 4545 NN Schoonrewoerd.

Komende activiteiten:

➤ **Woensdag 24 april: Beleef de lente in en om Natuurcentrum De Schaapskooi**

Bij gunstig weer maken we met de jeugd van 8 t/m 12 jaar een flinke wandeling (ca. 4 km) door het natuurgebied achter Natuurcentrum De Schaapskooi. Met aandacht voor alles wat we tegenkomen en wat wijst op de lente. Ook gaan we kijken of de hommels al actief zijn en waar. Als we terugkomen, praten we na bij een glas limo en een koekje.

Voor deze jeugdactiviteiten geldt:

Wanneer: woensdag 24 april van 10.00 – 12.00 uur

Voor wie: kinderen van 8 t/m 12 jaar, eventueel met begeleiding,
kinderen van 6-8 jaar alleen onder begeleiding

Kosten: deelname kost € 2,50 per kind inclusief een consumptie

Aanmelden: vooraf opgeven is noodzakelijk bij S. van Baren, tel.: 0345-612829 / e-mail: k.van.baren1@kpnplanet.nl

➤ **Zaterdag 11 mei: Lentefeest**

Er worden twee excursies georganiseerd, te weten van 10.30 – 12.00 uur en van 13.00 tot 14.30 uur.

Deze excursies bestaan uit 3 rondes van elk ca. een half uur. Tijdens dat half uur wordt dan achtereenvolgens gekeken naar bloemen / planten, insecten en vogels. Daarna is er gelegenheid tot knutselen.

Voor meer informatie over het Lentefeest: zie de activiteitenpagina's in deze Dumphoorn.

➤ **Zaterdag 15 juni: Sloopjesdag**

Emmers en schepnetjes mee. Ontdek tijdens sloopjesdag alles over sloopjes en de waterdierdjes die hier wonen. Bekijk de schaatsenrijders en bootsmannetjes. Misschien vind je een waterschorpioen. Of een stekelbaarsje.

We beginnen om 13.30 uur met een inleiding in Natuurcentrum De Schaapskooi. Na de pauze gaan we naar buiten met schepnetjes, zoekkaarten enz. We gaan waterdierdjes

vangen, bekijken / bewonderen en natuurlijk weer terugzetten in het water. Als we tijd over hebben, maken we nog een knutselwerkje. Rond 15.30 uur sluiten we deze activiteit af.

Voor deze jeugdactiviteit geldt:

Wanneer: zaterdag 15 juni van 13.30 – 15.30 uur

Voor wie: kinderen vanaf 8 jaar, jongere kinderen onder begeleiding, (groot)ouders zijn ook welkom

Kosten: deelname kost € 2,50 per kind inclusief een consumptie

Aanmelden: vooraf opgeven is noodzakelijk bij S. Gielis, tel.: 0347-341555 / e-mail: siskagielis@gmail.com

Terugblik op het afgelopen kwartaal:

Vogels in de winter

Op zaterdag 29 december besteedden we aandacht aan de vogels die in de winter in ons land doorbrengen en te zien zijn. Eerst werd een diaserie vertoond. Daarna maakten we vetbollen om de vogels, die onze tuinen be-

zoeken, te kunnen verwennen. Terwijl de vetbollen afkoelden, gingen we naar buiten op zoek naar vogels. Omdat er zoveel interesse was van de kinderen en hun (groot)ouders, werd deze activiteit 's middags herhaald.

Uilen

Op vrijdag 4 januari stonden uilen centraal. Na een diapresentatie over uilen gingen we even naar buiten. Daar hangen verschillende nestkasten voor uilen, die ook bewoond worden. Na een korte pauze ging iedereen aan het werk: een uilenbal (braakbal van een uil) uitpluizen om te onderzoeken wat de uil gegeten heeft. Er werden verschillende schedeltjes gevonden en nog meer delen van de kaken. Tenslotte werden leuke uiltjes van klei gemaakt.

Spelen met en in de natuur

Op woensdag 27 februari waren de grote zaal en de achterzaal omgetoverd tot een feestruimte vol spelletjes over de natuur. Het was een zomerse dag, zodat er maar weinig kinderen kwamen. Omdat het zo zonnig was, zijn ze ook met verrekijkers naar buiten geweest. De oievaar stond op het nest en rondom het

parkeerterrein lieten de vogels duidelijk van zich horen.

Ook de speurtocht is met veel enthousiasme gedaan.

S. van Baren
WG jeugdactiviteiten

ENERGIETRANSITIE, OOK IN DE VIJFHEERENLANDEN

Precies dertig jaar geleden, ik was net beheerder van De Schaapskooi, schreef ik mijn allereerste eerste stukje in *De Dompfoorn*. Het ging o.a. over het terugdringen van het energiegebruik in ons clubhuis. Ik pleitte er toen voor om allerlei werkgroepactiviteiten zoveel als mogelijk te concentreren op die dagen dat het gebouw verwarmd zou zijn, dit om onnodig energiegebruik te voorkomen. Tot op heden houden we hier rekening mee en het gebeurt soms dat meerdere werkgroepen op donderdagavond hun vergaderingen plannen.

In 1998 bouwden we De Schaapskooi uit en deze aanbouw werd volgens de toen geldende normen geïsoleerd, ook werden twee energiezuinige Cv-ketels geplaatst. In 2012 werd de Achterzaal verbouwd en samen met de rest van het dak van een isolatiepakket voorzien. Enkele maanden later namen we een energiecentrale met 32 zonnepanelen in gebruik.

Ook thuis troffen de meeste mensen inmiddels maatregelen om het energiegebruik te verminderen.

Maar heden ten dage is dit niet voldoende meer, iedereen kan weten dat het noodzakelijk is dat wij ons energiegebruik verder terugdringen. Ook het overstappen op duurzame energiebronnen wordt noodzaak. Onze regering heeft besloten dat Nederland in het jaar 2050 van het gas af moet zijn, en nieuw te bouwen woningen energieneutraal. Of dit realistisch is waag ik te betwijfelen, maar er moet wel iets gebeuren om ons bijvoorbeeld minder afhankelijk te maken van geïmporteerd aardgas. De regering stelt subsidies beschikbaar voor het ontwikkelen van allerlei vormen van duurzame energie, o.a. voor het bouwen van windmolens en het aanleggen van zonneparken op daken. Maar wil men draagvlak onder de bevolking, dan moet men ze proberen te betrekken en zorgen dat ook zij financieel kunnen profiteren.

Het mag niet zo zijn dat wij enorme windmolens of zonneparken voor onze neus krijgen en dat energiebedrijven en energieondernemers met de subsidies en winsten gaan strijken.

Die mogelijkheid is er ook voor u. Door deel te nemen aan energiecoöperaties kan men mede-eigenaar worden van een windmolen of zonnepark en van de opbrengsten meeprofiten.

Ook in onze regio is sinds 2013 zo'n coöperatie actief. In eerste instantie verzorgden zij vooral voorlichting over allerlei duurzame maatregelen, waarvoor zij o.a. De Schaapskooi huurden. Meer bekendheid kreeg men door het project GEEN TAK DE STREEK UIT, dat verklaart ook gelijk de naam van deze club: **Energiecoöperatie De Knotwilg**. Doordat de plannen voor een grote houtgestookte energiecentrale in Gorinchem niet door konden gaan, is dit project helaas niet zo groot geworden als gepland. In afgeslankte vorm wordt het project door onze knotgroep voortgezet en het afkomende wilgenhout vindt afzet in de streek.

De Knotwilg heeft de Schaapskooi als vaste vergaderplaats en onze penningmeester Etta Eleveld gaat sinds kort ook bij deze organisatie over de centen. Ook ondergetekende mag meedenken in het bestuur.

E.C. De Knotwilg realiseerde eerder al een groepsaankoop van zonnepanelen in Vianen en een zogenoemd postcoderoosproject in Nieuwpoort. Op dit moment is men in bespreking met meerdere eigenaren van bedrijfspanden in een viertal gemeenten van de VHL. De bedoeling is deze daken vol te leggen met zonnepanelen en dat burgers hierin kunnen participeren door enkele panelen te kopen. Men moet dan in een postcodegebied wonen dat aansluit op het postcodegebied van het betreffende dak (postcoderoos). Dit kan een mooi alternatief zijn voor iemand die zelf

geen zonnepanelen op zijn dak kan of wil hebben.

Maar ook voor mensen die alleen wat geld willen investeren tegen een aantrekkelijk rentetarief zijn er mogelijkheden. Bij Gorinchem worden twee windmolens gebouwd, de gemeente heeft de bouwvergunning verleend, maar stelde als eis dat een van de molens voor E.C. De knotwilg zou zijn. Hiertoe is samen met Eneco een BV opgericht met ieder een aandeel van 50%. In de ontwikkelfase is geld nodig om de leges en de lopende kosten te kunnen betalen, hiervoor kunnen leden nu al inleggen. De eerste tranches van dit geld zijn risicodragend, hiervoor wordt dan ook bij de overgang naar de exploitatiefase gerekend met een risico-opslag. Als de molen eenmaal

productief is, wordt gestreefd naar een rente opbrengst van ongeveer 6%.

Om aan een project mee te kunnen doen, is het noodzakelijk dat u lid wordt van De Knotwilg, dat kan o.a. door u aan te melden, zie:

www.energiecooperatiedeknotwilg.nl

Op deze site vind u alle nodige informatie over E.C. De Knotwilg, de lopende projecten en een lening-reglement. Bent u geen lid, maar wilt u toch op de hoogte worden gehouden van alle ontwikkelingen, schrijf u dan in voor de nieuwsbrief.

Arie Versluis

OUD-VOORZITTER RAAKT AAN LAGER WAL

Al vanaf begin jaren '70 van de vorige eeuw is een zeer enthousiaste groep vrijwilligers van onze club bezig met landschapsonderhoud. De werkzaamheden bestaan vooral uit het onderhouden van hoogstamboomgaarden en in het winterseizoen ook het periodiek knotten van vele rijen wilgen in onze regio. Destijds zijn, gestimuleerd door provinciale subsidies, her en der in onze regio ook jonge knotwilgen gepoot, dit alles om deze beeldbepalende elementen te behouden voor de toekomst. Overal in onze streek zie je dan ook, naast echt oude knotwilgenrijen, veel kerngezonde wilgen van 25 à 30 jaar of soms nog wat ouder. Hiervan is de knot nog niet in meerdere vertakkingen gespleten en deze bomen hebben een enorme groeikracht. In de loop der jaren zijn door onze vrijwilligers duizenden wilgen geknot, waarvan sommigen al vele malen. Naast het reguliere snoeiwerk in de hoogstamboomgaarden zijn het afgelopen seizoen ook weer honderden wilgen van hun pruik ontdaan. Een aantal jaren was er een probleem met de afzet van het afkomende hout, maar daar is nu een einde aan gekomen. De oogst wordt nu ter plekke versnip-

perd en verkocht aan een melkveehouder in de buurt. Hier krijgt het een nuttige bestemming als strooisellaag in de potstal, tot zover alles goed.

Maar soms gaan er ook dingen fout. In hun enthousiasme letten mensen soms niet op, een verkeerd geplaatst laddertje en men valt om. Ook zijn al mensen gewond geraakt door een vallende tak of door het scherpe gereedschap, een verbanddoos hoort dan ook bij de standaarduitrusting. Een wirwar van takken op de grond maar soms ook een wildgroei van bramenranken kan mensen laten struikelen. Iedere wilgenknotter heeft dan ook weleens languit in het gras of in de modder gelegen. Een aantal noeste werkers heeft zelfs kennis gemaakt met het niet altijd schone polderwater van De Vijfheerenlanden.

Dit seizoen was onze oud-voorzitter, erelid en knotter van het eerste uur, Hans de Labije, aan de beurt. Hans wilde een tak pakken, struikelde in de schuine slootberm en er was geen houden meer aan. Hij zat tot zijn middel in de sloot, door de dikke laag modder en

doordat zijn been onder een wilgentak klem zat, moest hij gered worden. Onder algemene hilariteit en ondersteund door allerlei goede of minder goed bedoelde adviezen werd Hans met enige moeite door enkele collega's aan land gebracht. Onze hoffotograaf Olek Bebnik was er ook en maakte een mooie fotoreportage van de reddingsactie, zie onze website en de foto's hieronder. Nadat Hans was afgespoeld en een oude broek had geleend, werd hij met de bus naar huis gebracht.

Na afloop van de klus dronken we in De Schaapskooi ons traditionele drankje, Hans kwam ook. Hij moest z'n auto ophalen en dronk mee voor de schrik. Hij was schoon en droog en zag er weer patent uit. Ook hij weet nu hoe het is om aan lager wal te raken en weet ook dat dit soms sneller kan gaan dan verwacht.

Arie Versluis

WAT U WEL OF NIET HEEFT GEMIST

Wandeling langs de IJssel met Jules Klees, 20-01-2019

Bart de Groot

Vandaag gaan we een wandeling maken van 9 km langs de IJssel. We starten bij Voorst.

We zijn met 11 personen, het heeft gevoren, het is koud, maar de zon schijnt en er is geen wind, prachtig weer om een wandeling te maken en vogels te spotten.

We lopen door een afwisselend gebied, eerst door een bos en daarna op een IJsseldijk.

In een lange rij meidoorns met veel bessen onderlangs de IJsseldijk, zien we veel kramsvogels met af en toe een koperwiek (zie foto hiernaast).

Dichtbij de IJssel zien we de ruïne van Slot Nijenbeek (zie foto onder). Dit kasteeltje is in de laatste oorlog helemaal stuk geschoten en daarna gedeeltelijk gerestaureerd.

Op de plassen bij dit kasteel zien we een witgatje, een ooievaar, een grote zilverreiger, kuifeendjes en dodaars en. Deze vogels kunnen we goed zien door de telescoop van Koos.

Ruïne van Slot Nijenbeek langs de IJssel bij Voorst.

Als we terug lopen naar onze parkeerplaats bij Voorst horen we steeds een zwarte specht roepen.

Jules, het was een prachtige wandeling, waarbij we door een prachtig landschap gelopen hebben.

Hiernaast staan de vogels die we gezien hebben.

aalscholver	grote zilverreiger	merel
blauwe reiger	kolgans	ooievaar
boomklever	koolmees	pimpelmees
boomkruiper	koperwiek	raaf
buizerd	krakeend	roodborst
dodaars	kramsvogel	wilde eend
fuut	kuifeend	witgatje
grauwe gans	meerkoet	zwarte specht

Wandeling Lambertskaade bij Loosdrecht, 17-02-2019

Bart de Groot

Onder leiding van Jopie de Gans en Koos Maat maken we een wandeling van ongeveer 5 km over de Lambertskaade, deze kade ligt tussen 2 plassen bij Loosdrecht.

We parkeren langs het Moleneind en zijn met 19 personen, het heeft iets gevoren, om 9

uur is het nog koud, maar de zon schijnt en het wordt vandaag 15 graden. Prachtig weer om een wandeling te maken en vogels te spotten.

We zien op de Loenderveensche plas gelijk al de brilduiker tussen de kuifeenden.

Langs de Lambertskaade staan bomen en struiken, waarin allerlei kleine vogeltjes de zaden uit de elzen eten. We zien hier in de bomen koolmezen, pimpelmezen, putters, vinken en staartmezen. Af en toe horen we een Cetti's zanger.

In de Loenderveensche plas zwemmen veel kuifeenden, ook slobendeen, grauwe ganzen, krakeenden en een nonnetje.

Halverwege onze wandeling staat een kijkhut tussen de Waterleidingplas en de Loenderveensche plas met o.a. Nijl- en grauwe ganzen. Aan het einde van de Lambertskaade lopen we dezelfde weg weer terug.

Een paar mensen van onze groep zien nog een ijsvogel dicht over het water vliegen en later een sperwer in de lucht.

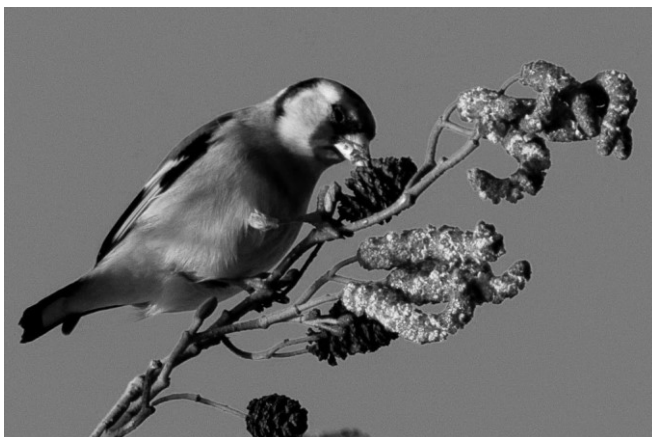
De zon blijft schijnen en daardoor wordt het steeds warmer. In de bomen langs de weg blijven steeds maar kleine vogeltjes heen en weer vliegen, zoals putters en mezen, prachtig om te zien.

Jopie en Koos bedankt, het is een mooie wandeling, om nog eens terug te komen.

Boven: Brilduiker.

Onder: Putter. Foto's: Teus Ravestein.

Vink. Foto: Teus Ravestein.

Dit zijn de 34 vogels die we gezien hebben:

aalscholver	houtduif	meerkoet	smient
brandgans	huismus	merel	sperwer
brilduiker	ijsvogel	Nijlgans	staartmees
buizerd	kievit	nonnetje	vink
Cetti's zanger	kleine mantelmeeuw	ooievaar	waterhoen
fuut	koolmees	pimpelmees	wilde eend
grauwe gans	knobbelzwaan	putter	zilverbmeeuw
grote bonte specht	krakeend	roodborst	zwarte kraai
grutto	kuifeend		

Vogelcursus

De aankondiging van de vogelcursus in de vorige *Domphoorn* heeft geleid tot ruim 20 aanmeldingen! De eerste avond zal zijn op woensdag 27 maart. De zaterdagochtend daarna is de eerste excursie. Anderen die geïnteresseerd zijn in deze cursus, kunnen zich nog melden. Voor meer informatie: zie de website.

Chris Kramer

ACTIVITEITEN maart – september 2019

Zaterdag 11 mei: LENTEFEEST van 10.00 tot 16.00 UUR
In en rond DE SCHAAPSKOOI

ACTIVITEITEN VOOR HET HELE GEZIN
VOGELEXCURSIE
VLINDEREXCURSIE
BLOEMEN ZOEKEN
BEESTJES/INSECTEN VANGEN EN BEKIJKEN
KABOUTERPAD
MARSHMALLOWS/PANNEKOEKJES BAKKEN
DE MOBIELE KINDERBOORDERIJ VAN DE KOOISE CAMPING
VOGELS/INSECTEN ONDER DAK HELPEN

Zie ook: www.natuurcentrum.nl

EXCURSIES NB 1. We verzamelen/vertrekken vanaf Benedictushof 132, 4133 AK Vianen.

NB 2. Bij slecht weer: neem contact op met de gids en vraag of de excursie wel doorgaat.

24 mrt: **Stinzenplantenexcursie op Landgoed Rijnhuizen** te Nieuwegein o.l.v. Bart de Groot, tel. 0345-615 991 of 06-403 398 72. Mail: bdegroot4@kpnmail.nl

Vertrek 9.00 uur vanuit Vianen en om 8.40 vanaf de parkeerplaats bij station Leerdam.

19 apr: Op Goede Vrijdag organiseert Koos Maat een **fiets- en wandelexcursie rondom Arkel**. Mail: koosmaat@solcon.nl of tel. 06-272 363 72. We fietsen ongeveer 15 km en wandelen 3 km.

Op de fiets gaan we langs verschillende natuurgebiedjes in de omgeving. Om 9 uur wordt iedereen verwacht bij Koos thuis op Dorpsweg 170, 4241 LD Arkel. Voor wie zelf geen fiets mee kan nemen, is er de mogelijkheid een fiets te huren. Die staat dan klaar op de Dorpsweg. Kosten 25 euro voor een elektrische fiets en 9 euro voor een gewone fiets. Wil je vóór 15 maart doorgeven of je een fiets wil huren? Lunchpakket zelf meenemen, voor koffie vooraf wordt gezorgd. Wel opgeven voor deze excursie bij Koos.

- 28 apr: Excursie in de **Kennemerduinen** o.l.v. Jules Klees, tel. 0347-351 499. Mail: fam-klees@hetnet.nl. Vertrek 8.00 uur vanuit Vianen.
- 12 mei: **Vogelexcursie in De Zouwe** o.l.v. Bart de Groot. Mail: bdegroot4@kpnmail.nl of tel. 06-403 398 72. Vertrek: 8.15 uur vanaf het tunneltje onder de A27 bij de Zederik, aan het einde van de Driemolensweg. Of 8.00 uur vanuit Vianen of 8.00 uur Station Leerdam.
- 26 mei: **Vogelexcursie in de Biesbosch** o.l.v. Gerrit Zijderveld. Info tel: 0347-351 659. Mail: g.zijderveld@casema.nl. Vertrek 8.00 uur Vianen. Of 8.20 parkeerplaats Avelingen Gorkum.
- 14-16 juni: **Excursie naar de Eifel** o.l.v. Jules Klees, tel: 0347-351 499. Mail: fam-klees@hetnet.nl.
- 22 juni: Excursie naar **de Mortelen** in Oirschot o.l.v. Koos Maat, tel: 0183-563 362 of 06-272 363 72. Wandeling 8 km. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek 15:30 uur Vianen.
- Juli: **Vlinderexcursie** met Anko en René de Graaf, moeten we nog afspreken, precieze datum volgt in *De Dompfoorn* van juni.
- 18 aug: **Vogelexcursie naar plan Tureluur en Zuid-Hollandse eilanden** o.l.v. Eduard Polfliet, tel.: 06-520 956 22. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Vertrek 8.00 uur vanuit Vianen. Of 8.20 uur parkeerplaats Avelingen Gorkum.
- 15 sep: **Vogelexcursie in de Biesbosch** o.l.v. Gerrit Zijderveld. Info tel: 0347-351 659. Mail: g.zijderveld@casema.nl Vertrek 9.00 uur Vianen. Of 9.20 uur parkeerplaats Avelingen Gorkum.

DIALEZINGEN

- 21 mrt: Ruben Fijn met **Vogelmetropool in de poolzee**
- 4 apr: **Dialezing** verzorgd door leden

ACTIVITEITEN VOOR DE JEUGD (zie pagina's 6-7)

- 24 apr: **Beleef de lente**, 10.00-12.00 uur. In en om Natuurcentrum De Schaapskooi. Flinke wandeling door het natuurgebied achter De Schaapskooi, o.a. uitkijken naar hommels. Vooraf opgeven is noodzakelijk bij S. van Baren, 0345-612829, k.van.baren1@kpnplanet.nl
- 11 mei: **Lentefeest**. Er zijn twee excursies: van 10.30 – 12.00 uur en van 13.00 tot 14.30 uur.
- 15 jun: **Slootjesdag**. In en rond de Schaapskooi van 13.30 – 15.00 uur.

JAARVERSLAG NATUUR- EN VOGELWACHT VHL 2018

Bestuur

Bestuurssamenstelling

In 2018 is Arina Bongerd door de ALV verkozen tot nieuw bestuurslid. De voorzitter Dick Kerkhof en Bart de Groot zijn eind april reglementair afgetreden. De voorzittershamer is overgenomen door Annelies van Egmond. Het bestuur kwam in 2018 12 keer bij elkaar voor een bestuursvergadering.

Vrijwilligers

Onze vereniging valt of staat met de inzet van de vrijwilligers die op allerlei manieren bijdragen aan het in stand houden of het onder de aandacht brengen van natuur en landschap. Het bestuur is blij met hun inzet. Velen doen dit ook al vele jaren. Daarom sluiten wij niet onze ogen voor de noodzaak om de gemiddelde leeftijd van onze vrijwilligers te verlagen. Wij proberen in onze PR meer aandacht te vragen voor de concrete activiteiten van de diverse werkgroepen. Bovendien proberen we de bekendheid van de NVW in onze streek te vergroten.

Omdat aan het beheer van onze vrijwilligers in boomgaard, weilanden en de natuur de nodige risico's zijn verbonden, hebben wij dit jaar extra aandacht besteedt aan de keuring van materialen en de verzekeringen.

Elk jaar wordt een van onze vrijwilligers in het zonnetje gezet bij de uitreiking van de Ome Gerritprijs. Dit jaar heeft het bestuur gekozen voor een verkiezing onder de vrijwilligers op de vrijwilligersavond. De inzet van Jan Jansen voor de boomgaard in Hagestein wordt breed gewaardeerd in de vereniging en Jan kreeg de erespeld uitgereikt.

Ledenaantal

Het ledenaantal is in 2018 licht gedaald naar 977. In totaal hebben 32 nieuwe leden zich opgegeven en hebben 43 leden opgezegd. Er is een kleine hoop dat deze dalende trend nu

gaat keren. In de eerste 2 maanden van het nieuwe jaar hebben zich 16 nieuwe leden aangemeld en hebben 4 leden opgezegd.

Activiteiten

We hebben in 2018 een start gemaakt met een nieuwe reeks 'Maak kennis met...-avonden'.

Voor het eerst werden in het late voorjaar en de zomer vogelexcursies gehouden op de donderdagavond op het achterliggende terrein van het Zuid-Hollands Landschap.

Om de wandelaars tegemoet te komen, zijn we als experiment sinds december op zondagmiddag open. Gezinnen komen in alle rust even onze collectie bekijken. Anderen nemen even een drankje onderweg.

Om onze bekendheid in de streek te vergroten deden we ook dit jaar mee met een kraam op de grotere regionale evenementen, zoals jaarmarkten, fokveedag, slow food-markt. Naargelang de aard van het evenement ligt de focus meer op kennismaken met de natuur dan wel kennismaken met onze producten of activiteiten.

Een tijdige bekendheid van data bleek van wezenlijk belang voor een goede PR, niet alleen binnen ons eigen blad, maar ook in de regionale bladen. We werken sinds 2018 met een jaarplanning van onze activiteiten. Dat maakt het mogelijk tijdig en specifiek gericht naar de doelgroepen de komende evenementen bekend te maken. Voor 2018 stonden de volgende evenementen in de jaarplanning:

- lentefeest
- fietstochten
- open dag
- nacht van de nacht
- natuurwerkdag
- winterwandeling

We evalueren deze evenementen jaarlijks voor we een nieuwe jaarplanning opzetten.

Voor het eerst sinds jaren deden we weer mee met de natuurwerkdag. De deelname was teleurstellend. De overige evenementen waren redelijk tot goed bezocht. De winterwandeling trok dit jaar veel mensen van buiten de regio.

Rietputje Everdingen

Het besluit tot de overdracht is in 2014 genomen. Dit jaar is deze overdracht geëffectueerd. Utrechts Landschap heeft deze overdracht in dank aanvaard en de feestelijke bekrachtiging was een mooi moment om nader kennis te maken in het kader van de herindeling van Vijfheerenlanden bij de provincie Utrecht.

Annelies van Egmond

Werkgroep Ruimtelijke Ordening

In het jaar 2018 werd in de gemeente Vianen een bestemmingsplanwijziging voorgesteld met het doel een zorglandgoed in de polder Bloemendaal op te richten. In 2017 is in het bestuur lang over dit plan gediscussieerd. Het plangebied is nu een maïsveld zonder veel natuurlijke waarde. Landschappelijk biedt het nu nog iets: een lage horizon. De vraag is of het project een redelijke kans biedt op een invulling van de polder met meer natuurwaarde.

Wij hebben de gemeente toen in een brief gevraagd om betere waarborgen te zetten op de realisering van de landgoedcomponent. In het concept zoals dit in mei en juni werd voorgelegd, was de ruimte voor bebouwing vergroot, zowel in hoogte als in oppervlakte. Veel meer ook dan de huidige partners vragen. Tegelijkertijd is er op de natuurlijke component gesnoeid en is er nog steeds geen natuurbeherende organisatie bij het project betrokken.

Met andere organisaties is de Natuur- en Vogelwacht in beroep gegaan tegen het besluit het bestemmingsplan op deze wijze te wijzigen. De kern van ons verzoek is:

- Breng de bebouwingsvoorwaarden terug tot de ruimte die ook nodig is en wordt ge-

vraagd door de aanvragende zorginstantie.

- Goede garanties op realisering, ook op lange termijn, van meer natuurwaarde. Immers als pure bebouwingslocatie is deze polder al diverse keren, door de rechter en de Provincie, afgewezen.

In het kader van nieuwe wetgeving wordt in de komende jaren binnen de Provincie en de Gemeente opnieuw beschreven wat er in de open ruimte in onze gemeente wel en niet kan gebeuren. Wij vragen in deze voorbereidende dialogen aandacht voor de grote kwaliteit van natuur en cultuurhistorisch erfgoed in onze regio. Wij moeten daarbij een plekje zien te veroveren tussen de al langer gevestigde belangengroepen vanuit het Gooi, de Utrechtse Heuvelrug en Utrecht West.

Annelies van Egmond

Werkgroep Beheer Schaapskooi

De beheerders van De Schaapskooi waren ook in 2018 paraat bij allerlei clubactiviteiten, ik noem er enkele. Afgelopen jaar werden 14 dialezingen georganiseerd, deze werden zeer goed bezocht wat dan ook de nodige drukte voor ons team met zich mee bracht.

Uiteraard was er weer een Lentefeest en een traditionele Open Dag, vooral tijdens dit laatste evenement vielen de bezoekersaantallen wat tegen. Mogelijk moet er wat aan het concept worden gesleuteld, zodat deze dag door vernieuwingen in het programma weer wat aantrekkelijker wordt voor jong en oud. Bij de inmiddels populaire fiets- en wandeltochten kan het voor onze barmedewerkers heel druk zijn, voor de wandeltochten is inmiddels een limiet gesteld aan het aantal deelnemers per keer.

Om extra inkomsten te genereren wordt ons clubhuis ook beschikbaar gesteld aan allerlei organisaties zoals bijvoorbeeld natuurfotografen en entomologische verenigingen. We

ontvingen groepen van allerlei pluimage voor een lezing of film en eventueel een excursie. Een trend welke in 2017 begon, namelijk bezoek van allerlei gemeentelijke en provinciale overheden is dit jaar toegenomen. Je kunt dan denken aan politieteams uit Utrecht en Zuid-Holland, maar ook de bedrijfsvoeringsorganisatie van de gemeente Vijfheerenlanden bezocht ons regelmatig voor overleg of een heisessie. Het programmabureau Utrecht West, een regionale woningstichting en de CDA-fracties Vijfheerenlanden waren afgelopen jaar ook bij ons te gast. Voor Energie Coöperatie de Knotwilg zijn we inmiddels een vaste vergaderlocatie.

Regelmatig verzorgen wij voor dergelijke groepen de lunch of laten we een buffet leveren door een regionale cateraar. Helaas komt het voor dat we aanvragen niet kunnen honoreren vanwege onze agenda of de persoonlijke agenda's van onze vrijwilligers.

Door al deze activiteiten maar ook door verkoop van onze hoogstamproducten zijn we financieel gezond. Omzet en winst zijn afgelopen jaar gestegen en dat is ook maar goed, want we pleegden nogal wat kostbaar onderhoud aan het gebouw.

In het jaarverslag van 2017 schreef ik over water wat De Schaapskooi was ingelopen. Doordat de vloer van ons gebouw lager ligt dan het maaiveld blijft dit een kwetsbaar punt.

Inmiddels zijn de betreffende lekkende gevels blootgelegd tot op de fundering en waterdicht gemaakt; ook is een nieuwe drainage aangebracht, hiermee hopen wij het probleem opgelost te hebben. Daarna volgde nog een onaangename verrassing, want toen het na een lange hete zomer eindelijk weer eens regende, bleek het 20 jaar oude platte dak van de aanbouw op meerdere plaatsen lek. Door een erkend dakdekkersbedrijf uit onze regio is een nieuwe dakbedekking met toebehoren aangebracht. Dit alles kostte heel wat geld, maar kon uit reserveringen worden betaald.

Inmiddels is 2019 begonnen, er zijn enkele zeer druk bezochte dialezingen geweest, ook de eerste externe groepen zijn ontvangen. Het team staat weer klaar om bijvoorbeeld de koffie te verzorgen tijdens de vele werkgroepvergaderingen en bij de komende vogelcursus. U kunt ook gewoon eens bij ons binnen lopen om wat te drinken of om onze streekproducten te kopen. Dankzij de vele zonuren van vorig jaar zijn onze hoogstamproducten extra smakelijk.

Wij ontvangen u graag. Namens alle barmedewerkers, schoonmakers en afdeling onderhoud,

Arie Versluis

De Groene Winkel

In de Groene Winkel is de voorraad boeken op peil gehouden en het aantal titels enigszins uitgebreid. De nieuwe delen uit de reeks 'basisgids ...' van de uitgeverij van de KNNV zijn steeds beschikbaar geweest en kunnen desgevraagd ook weer besteld worden. De nieuwe veldgidsen 'Kevers' en 'Zweefvliegen' verschijnen binnenkort.

We hebben contact met de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie om voor belangstellenden te kunnen beschikken over de nodige determinatietabellen van diverse groepen insecten.

De keuze aan zoekkaarten en wenskaarten is eveneens groter. De onderwerpen van de wenskaarten in het rek worden steeds aangepast aan het seizoen.

Ook zijn de nestkasten, gemaakt in eigen beheer, te koop in onze Groene Winkel.

Sonja van Baren

Werkgroep Hoogstamfruit

Het leek, voor wat betreft de hoeveelheid fruit die we zouden kunnen plukken, een dramatisch slecht jaar te worden. Het droge voorseizoen was hiervan de oorzaak. De hoogstamfruitbomen lieten hun fruit al vallen voordat het rijp was. Dit was de overlevingsdrang van de bomen. Gelukkig heeft de re-

genval aan het einde van het plukseizoen toch nog veel goed gemaakt.

De fraaie boomgaard bij de 'Wilhelmina hof' (voorheen mevr. Van den Hooff), een boomgaard met heel veel verschillende soorten fruit, is nu meer een hof voor dieren en een plaats voor kinderopvang geworden. Hetgeen voor ons inhoudt dat de boomgaard voor ons minder toegankelijk is geworden. Het contact met de huidige eigenaren de fam. Lentinkden Hartog is om deze reden beëindigd. Daar tegenover stond dat er weer een nieuwe pluklocatie bij is gekomen en wel bij de fam. Pellikaan aan de Weverwijk.

De eerste pluk vond plaats op 12 juli en de laatste pluk op 12 oktober. De zaterdagplukgroep van 4 personen heeft 14 keer geplukt in de boomgaard aan de Biezenweg te Hagestein. Zij onderhouden ook deze boomgaard. De doordeweekse plukgroep, die maximaal uit 18 personen heeft bestaan, is 29 keer wezen plukken op 19 verschillende locaties. Vaak werd er drie keer per week geplukt. Dit hebben velen van ons toch wel als zwaar

ervaren. Mede doordat de leeftijd van de deelnemers steeds hoger wordt, komt zwaar werk, bijvoorbeeld het sjouwen van een 28-spporter, op een beperkt aantal mensen neer. Er is dan ook dringend versterking nodig met een aantal sterke, vitale mensen.

In totaal is er 21.730 kg fruit geplukt. Dit is toch, ondanks de droogte, een gemiddeld jaar. Hiervan ging ca. 9.500 kg naar de productie van ons sap. Voor de productie van appel-perenstroop werd ca. 2.500 kg gebruikt. Ca. 6.300 kg werd doorverkocht aan derden. De verkoop uit de winkel in de schuur, achter op het terrein, was bijna twee keer zoveel als vorig jaar. Dit ondanks dat de Open Dag minder bezocht werd dan het jaar ervoor. Inmiddels ziet de zelfbedieningswinkel er ook bijna professioneel uit. We kunnen concluderen dat de behoefte aan biologisch fruit toeneemt.

Jammer genoeg hebben we moeten besluiten om volgend seizoen niet meer te plukken op de locatie in Tienhoven, van de fam. Duijnhoven (voorheen de fam. Van der Leeden). De

reden is dat deze prachtige, redelijk grote boomgaard naast een commerciële boomgaard is gelegen. Het spuiten van deze productieboomgaard heeft tot gevolg dat de hoogstambomen van de fam. Duijnhoven, door de wind, hiervan te veel mee krijgen. De Légiponts uit deze boomgaard werden meestal doorverkocht aan derden. Natuurlijk willen we dat ons fruit aan de kwaliteit 'biologisch' blijft voldoen. We hopen wel dat, ondanks dit besluit, deze hoogstamboomgaard behouden blijft.

Stef de Ridder

Werkgroep Landschapsbeheer

Terugblikkend op het afgelopen jaar kan gezegd worden dat de werkgroep Landschapsbeheer, bestaande uit 24 mannen, weer veel werk verzet heeft.

Er werden 652 wilgen geknot en we zijn er 3 keer op uitgetrokken om het hout te versnipperen.

Op verscheidene plekken hebben we hoogstamfruitbomen gesnoeid, soms ondersteund

door de Hoogstambrigade West Betuwe. Zie de foto.

Het afgelopen jaar zijn we in samenwerking met de projectgroep 'De Knotwilg' en 'Geen tak de streek uit' met een versnipperaar door de Vijfheerenlanden getrokken. Het was een goede actie, en nu rendabel. Dit kwam onder meer door de eigen bijdrage van € 2,00 per boom. Met een stagiair van het Wellantcollege en de versnipperaar van Van Muijden werd er menig kubieke meter weggebracht naar de potstal van Gertjan Kool.

De projectgroep 'De Knotwilg' heeft zich in september 2018 teruggetrokken uit het versnippertraject. Arie Versluis neemt nu de honneurs waar. Het versnipperen gebeurt nu helemaal in eigen beheer.

Enkele mannen van de werkgroep Landschapsbeheer hebben bij het Lentefeest, en velen ook op de Sapdag, hun aandeel geleverd om deze dagen te doen slagen.

Dit jaar werden al onze ladders weer gekeurd. Eén ladder werd afgekeurd. Veiligheid gaat

De knotters aan het werk. Foto: Olek Bebnik.

boven alles. We hebben nu voldoende goede ladders om fruit te plukken en wilgen te knotten.

Voor de 4de keer leenden we gereedschap bij de 'Groene Motor'. Dit bevat prima. Goede pistoolzagen, jirizagen en snoeimateriaal. De kettingzaag werd bij het knotten regelmatig ingezet. Het hout wordt steeds dikker en zwaarder. Het valt het voor veel mannen niet mee om de zwaardere takken eraf te zagen. En we worden ook steeds ouder. De motorkettingzaag maakt veel lawaai. Daarom hebben enkele mannen vanuit de werkgroep Landschapsbeheer een flinke donatie gedaan om een goede accukettingzaag aan te schaffen. Inmiddels hebben we ons hierop georiënteerd en in maart 2019 is de accukettingzaag leverbaar.

Aan alle medewerkers van de werkgroep Landschapsbeheer werd een zakgids 'Veilig werken in het groen' uitgereikt.

In november leverden wij een bijdrage aan de Nationale Natuurwerkdag. Er kwam een delegatie van het CDA die met ons heel wat knotwilgen geknot hebben.

Terugkijkend kan gezegd worden dat we met z'n allen weer een flinke prestatie geleverd hebben. Een dikke pluim voor de mannen.

Johan Stevens

Wergroep Jeugdactiviteiten

De activiteiten voor de jeugd trokken in 2018 opnieuw veel kinderen en (groot)ouders. Deze activiteiten voor kinderen van 8 t/m 12 jaar en jongere kinderen onder begeleiding bestaan uit verschillende onderdelen. We beginnen meestal met een inleiding, soms in de vorm van een PowerPointpresentatie, daarna een buitenactiviteit en/of een opdrachten-circuit in De Schaapskooi. Verschillende keren werd als afsluiting geknutseld.

NTS bestrijden: een hartekreet!

Kinderen groeien op in een wereld die draait om/op internet, digitalisering, robotisering, automatisering, 24/7 bereikbaar zijn, etc. Geen wonder dat veel kinderen lijden aan een NTS...

En dat gaat onder schooltijd gewoon door. Stressen om de doelstellingen te halen en als dat lukt worden deze voor de komende periode verder opgeschroefd. De waan van de dag.

Maar... tijdens een les in De Schaapskooi kunnen ze even op adem komen..., kijken ze even naar iets anders dan een scherm..., houden ze even iets uit de natuur vast, iets wat gegroeid is en niet geproduceerd met alle daarbij komende afvalstoffen en milieuvervuiling.

Een eenvoudig insect.....is zoveel complexer dan een smartphone. Vandaag las ik in de krant: Minister zet in op redden van insecten. Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

Wij zetten in op kinderen die lijden aan NTS..... Natuur Tekort Stooris. Hoe krijgen we die onderwijsgevenden van hun scherm vandaan en naar De Schaapskooi? Doet u mee?

Chris Kramer

We gingen in totaal acht keer de natuur in, in het gebied achter De Schaapskooi en we organiseerden een spelletjescircuit over de natuur in De Schaapskooi. De thema's dit jaar waren: uilen, waarbij braakballen uitgepluisd werden; bijen en hommels; waterkwaliteit en het leven in het water; speuren naar sporen; bodemdierpjes; beleef de herfst, waarbij van alles aan bod kwam wat er te zien was; bomen over bomen; en tenslotte op 29 december vogels in de winter, waarbij vetbollen gemaakt werden. Het spelletjescircuit was heel uitgebreid en ging over heel veel aspecten van de natuur.

We hebben op deze manier veel kinderen kunnen laten zien hoe mooi en interessant de natuur is en hoe al die thema's met elkaar verbonden zijn.

Daarnaast hebben we onze medewerking verleend aan het Lentefeest en aan de Open Dag. De jeugdactiviteiten vonden voornamelijk plaats in de schoolvakanties. In 2019 willen we zo doorgaan en we hopen weer veel kinderen te mogen ontvangen.

Sonja van Baren, Siska Gielis, Chris Kramer

Werkgroep Natuureducatie voor scholen

In een wereld vol visuele prikkels en een gevarieerd en aantrekkelijk aanbod op internet, proberen we basisschoolleerlingen in en rond De Schaapskooi vooral een praktisch programma aan te bieden waarin het beleven van de natuur en bezig zijn met natuurlijk materiaal de hoogtepunten vormen. In 2018 hebben wij gekozen voor de thema's 'In en rond het water', 'Sporen zoeken' en 'Bomen in de herfst'. In totaal hebben 11 klassen van 6 scholen, samen 256 leerlingen, aan deze programma's deelgenomen. Docenten en schoolkinderen waren enthousiast.

De werkgroep heeft zich in 2018 iets uitgebreid. Het zou fijn zijn als meer van onze leden af en toe vanuit hun specifieke deskundigheid delen van het programma mede willen begeleiden.

Annelies van Egmond

Vogelwerkgroep

De vogelwerkgroep heeft zich in 2018 met name gericht op het tellen van vogels ten behoeve van Sovon-vogeltelprojecten. Daarnaast is er gezorgd voor nestgelegenheid voor diverse vogelsoorten door leden van de nestkastenwerkgroep (zie aldaar).

In de maanden januari t/m april en september t/m december zijn maandelijks watervogeltellingen gehouden langs het Merwedekanaal, in Polder Neder-Heicop, langs de Hui- bert en langs de Linge.

Gedurende de winterperiode zijn tellingen gedaan van grote zilverreigers op de slaap- plaats bij de Schaapskooi en op een slaap- plaats langs de Linge. Ook zijn langs de Linge aalscholvers op hun slaappleats geteld.

Net als vorig jaar zijn er nestvlotjes voor zwarte sterns uitgelegd in de Linge. Van de 20 vlotjes waren er 15 bewoond. In totaal waren er 15 broedparen zwarte sterns die 29 jongen grootbrachten.

In Heukelum is wederom een MUS-telling uitgevoerd. Deze Sovon-vogeltelling heeft tot doel om aantallen en verspreiding van min of meer algemene 'stadsvogels' van stedelijke omgevingen zoals dorpen en steden vast te leggen, als aanvulling op andere broedvogel-

tellingen. MUS staat voor Meetnet Urbane Soorten.

Door de excursiecommissie zijn diverse vogel- excursies georganiseerd naar interessante natuurgebieden in en buiten de Vijfheeren- landen. In de maand april zijn voor het eerst avondexcursies georganiseerd in het natuur- gebied achter de Schaapskooi.

Ook is er in 2018 weer voor gezorgd dat in totaal 14 jonge ooievaars op diverse nesten in de buurt van Schoonrewoerd en bij onze eigen Schaapskooi geringd zijn door een des- kundige ringer. Voor een uitgebreid verslag, zie *De Dompheorn*, 52ste jaargang nr. 3, sep- tember 2018, pag. 19-22, of onze website: [www.natuurcentrum.nl/wp-content/uploads /2018/11/Onze-ooievaars-in-2018.pdf](http://www.natuurcentrum.nl/wp-content/uploads/2018/11/Onze-ooievaars-in-2018.pdf)

Tijdens de Nationale Vogelweek (in mei) is er een vogelexcursie georganiseerd naar de u- terwaarden bij Everdingen. Met 18 deelne- mers uit het hele land was deze excursie vol- geboekt.

In december is er een Punt-Transect-Telling uitgevoerd vanaf de Lekdijk naar de Diefdijk via polder Bolgerijen. Deze telling heeft tot doel aantallen en verspreiding van min of meer algemene wintervogels vast te leggen in aanvulling op ander tellingen zoals de water-vogeltelling.

Hans Evers

Werkgroep Nestkasten

Eerst de broedresultaten van de kerkuilen, steenuilen, bosuilen en torenvalken in de Vijfheerenlanden in 2018.

De kerkuilen hebben minder jongen groot gebracht dit jaar. Er zijn verschillende kerkuilenparen die niet gebroed hebben. Er waren 19 broedparen met 46 jongen waarvan 41 jongen zijn uitgevlogen.

De steenuilen hebben het een stuk beter gedaan. Er waren 10 broedparen waarvan 28 jongen zijn uitgevlogen bij verschillende nieuwe locaties.

Het resultaat bij de bosuilen met 3 broedparen en totaal 6 jongen was heel matig. Wel heeft er voor het eerst een bosuilenpaar met succes gebroed in de nestkast op het parkeerterrein van De Schaapskooi. Heel apart was dat een paar mandarijneenden ook in een bosuilenkast gebroed heeft.

Het resultaat bij de torenvalken met 4 broedparen waarvan 16 jongen zijn uitgevlogen was goed. In de boomgaard aan de Biezenweg heeft een paar torenvalken voor het eerst gebroed en zijn 5 jongen uitgevlogen. De meeste kerkuilen en steenuilen hebben we laten ringen.

In de twee boomgaarden die de Natuur- en Vogelwacht onderhoudt, in het gebied van het ZHL achter de Schaapskooi en in ons eigen terrein hangen een aantal nestkastjes. Daarvan waren de resultaten als volgt:

Boomgaard Biezenweg: pimpelmees 8, koolmees 8, onbekend 1.

Boomgaard Kerkweg: pimpelmees 1, koolmees 2, ringmus 5.

Schaapskooi en gebied ZHL: pimpelmees 9, koolmees 11, ringmus 6, huismus 3, grauwe vliegenvanger 1, spreeuw 1.

Piet Solleveld namens de nestkastenwerkgroep

Plantenwerkgroep

We zijn dit jaar een aantal keren op excursie geweest, ook tijdens de vogelexcursies hebben we een aantal (bijzondere) planten opgeschreven. Hierna volgt een kort overzicht van de belangrijkste excursies met planten.

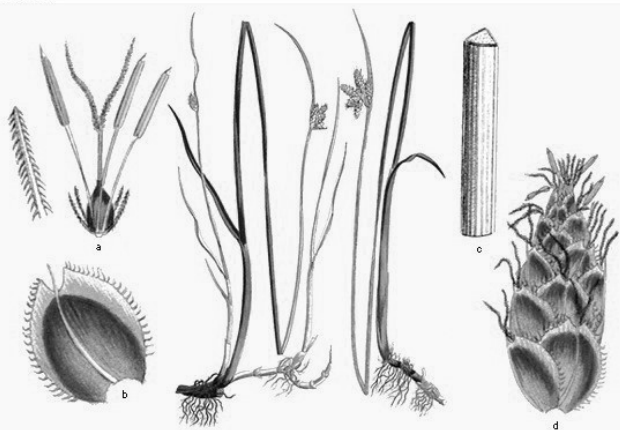
De eerste plantenexcursie in 2018 was met Jules op 25 maart bij kasteel Neerijnen. Hierbij stonden de stinzenplanten centraal.

Op 21 mei en op 17 juni zijn we op plantenexcursie geweest in de Everdingerwaard. Hier hebben we de omgeving van het fort, het nieuwe kalkmoeras in de uiterwaard met veel orchideeën en het droge stroomdalgrasland met o.a. veldsalie in de kribvakken bekeken.

Op 2 en 3 juni zijn we met Koos Maat naar Groningen geweest. We hebben gewandeld in een prachtig beekdallandschap langs de Ruiten Aa bij Vlagtwedde, een stukje van het Noaberpad. Naast vogels hebben we hier ook veel planten gezien.

Op 7 juli gingen we met Koos Maat naar Westbroek. We liepen het Bert Bospad, dit natuurgebied is een vochtig terrein met veel brede sloten en trilvenen, ontstaan door vroegere turfstekers.

In de herfst kijken we naast planten ook naar paddenstoelen. We hebben geen echte paddenstoelenwerkgroep, maar een aantal personen gaat in de herfst altijd paddenstoelen zoeken. En wij organiseren elk jaar twee paddenstoelenexcursies. De eerste was op 6 november in het Lingebos. De tweede was op 18 november op de landgoederen Heidestein en Bornia te Zeist.

Stekende bies, een zeer zeldzaam schijngras in de Everdingerwaard. Op de achtergrond knikkend tandzaad. Foto: Dick Kerkhof.

Er zijn in 2018 niet zo veel plantenexcursies geweest, maar toch hebben we aardig wat planten gevonden en genoteerd. In 2019 hopen we wat meer op stap te gaan om onze kennis bij te houden.

Bart de Groot

Excursiewerkgroep

In 2018 organiseerde de excursiewerkgroep 21 excursies – 6 excursies meer dan in 2017. Totaal namen ongeveer 200 personen aan deze excursies deel, met gemiddeld ongeveer 10 deelnemers per excursie. Dit jaar misten we Rein Wiering als zeer gewaardeerd lid van de excursiecommissie, hij kende alle vogels en ging vaak mee met excursies. In augustus is hij aan zijn ziekte overleden.

Hieronder lichten we er een paar excursies van 2018 uit.

We beginnen meestal met een wandeling in januari met Jules, deze keer op 14 januari in de omgeving van Kasteel Doorwerth. We maken een prachtige wandeling op Landgoed Duno en lopen langs de Rijn terug.

Op 11 maart gaan we in de duinen wandelen, in de Kwade Hoek op Goeree met Dirk en Hannes Fey. In de duinen horen en zien we de

veldleeuweriken, die hoog in de lucht hun liedje laten horen. We zien in de struiken de roodborsttapuit en horen de luide roep van de Cetti's zanger, bij de buitenhaven zwemmen de brilduiker, de pijlstaart en de middelste zaagbek.

Op 8 april is het weer tijd om in de Zouwe te gaan kijken of we de blauwborst kunnen vinden, het is nog te vroeg voor de meeste rietvogels, maar de blauwborst is goed te zien. Tot onze verrassing zien we bij het vlonderpad de heikkickers die prachtig blauw zijn. Op 16 mei zijn de rietvogels er wel, zoals de bruine kiekendief, kleine karekiet, rietzanger, snor en purperreiger.

De jaarlijkse excursie langs de Lek met Eduard vindt plaats op 27 mei. We lopen langs de Lek vanaf Fort Spoel naar Fort Everdingen. Dit is

een excursie met altijd veel vogels, we zien veel grasmussen, kneutjes en putters en ook de rietgors, zwartkop, tjiftjaf en fitis in de struiken langs de Lek. In de plasjes spotten we o.a. de fuut, krakeend, bergeend, ganzen en visdief.

Op 2 juni vertrekken we onder leiding van Koos Maat met 13 personen vroeg uit Vianen voor een 2-daagse excursie naar Groningen. We gaan 5 km lopen in een prachtig beekdallandschap bij Vlagtwedde. We zien de geelgors, de gele kwikstaart, de roodborsttapuit en horen de wiewaal. We slapen in een hotel in Winschoten, de volgende morgen zien we in de verte een torenvalk en een grauwe kiekendief. Na dit uitstapje voor de grauwe kiekendief rijden we weer naar Vlagtwedde om de wandeling op het Noaberpad van gisteren te vervolgen, een wandeling van 6,5 km. We zien de geelgors en de grote bonte specht.

Op 7 juli is er een wandeling gepland bij Westbroek door Koos. We lopen een stukje van het Bert Bospad, een vochtig terrein met veel brede sloten er trilvenen, ontstaan door vroegere turfstekers. Er vliegt regelmatig een purperreiger over en heel even is er een vliegende roerdomp gezien. Langs het pad groeien allerlei wilde planten, zoals poelruit, watereppe, slangenwortel en zonnedaauw.

Op 22 juli hebben we onze jaarlijkse vlin-derexcursie op de Veluwe bij Kootwijk met René de Graaff. We zien de volgende vlinders: hooibeestje, vuurvliinder, boomblauwtje, heivliinder. Verder ook de koraaljuffer, houtpantserjuffer, sabelsprinkhaan en tijgerspin. Van René krijgen tenslotte een rondleiding door het gebouw van Radio Kootwijk.

Op 19 augustus gaan we met Eduard naar Plan Tureluur in Zeeland. Onderweg in de Vogelhut zit een boerenzwaluw met jong. Bij het Dijkwater zien we de geoorde fuut, zwarte ruiter, lepelaar en kleine zilverreiger. Bij de

Stompetoren spotten we een groenpootrui-ter en een oeverloper.

Van 17-24 september gaan we weer een week naar Texel met 13 personen. De eerste dag rijden we naar De Cocksdorp, buitendijks op het slik zien we de goudplevieren, lepelaars en bontbekplevieren, wat verderop richting vuurtoren spotten we nog watersnippen, een tapuit, roodborsttapuiten en graspiepers. Op donderdag varen we met de Vriendschap naar Vlieland, daarna rijden we over de zandvlakte met de Vliehors Express naar het Posthuis. Hier maken we een wandeling in de Kroonpolders. Er blijkt een nieuwe vogelhut gebouwd te zijn midden in de Kroonpolders met een prachtig uitzicht op de vogels in de plas met o.a. smienten, lepelaars en visdiefjes. De laatste dag regent het en bezoeken we het Zuiderzee museum Kaap Skil. Hier kunnen we de geschiedenis van de Gouden Eeuw bekijken. Er staan huisjes waar we kunnen zien hoe de visser, bakker, smid, schoenmaker en scheepsbouwer leefden en werkten, in de Gouden Eeuw.

Ter afsluiting van 2018 gaan we in december met Eduard naar de Flevopolder, het is mistig weer waardoor en niet zoveel vogels te zien zijn, wel zien we nonnetjes, dodaars en de grote zaagbek.

Al met al hebben we dit jaar veel vogels gezien, maar ook de planten en de paddenstoelen zijn we niet vergeten (zie ook het jaarverslag van de plantenwerkgroep).

Voor 2019 plannen we weer een aantal nieuwe excursies zoals in de Zouwe, de Eifel en naar Texel.

Tot ziens in 2019.

Bart de Groot, Jopie de Gans, Jules Klees, Gerrit Zijderveld, Eduard Polfliet en Koos Maat

Werkgroep Public Relations

In 2017 is een start gemaakt met het publiceren van een jaarprogramma met onze activiteiten, dat we ook onder de aandacht brengen bij de verschillende evenementen en op markten. In 2018 zijn we hiermee doorgegaan. Het publiceren van een jaarprogramma legt wel enige druk op de invulling van de verschillende activiteiten. Anderzijds biedt het meer mogelijkheden om voor evenementen meer aandacht te vragen buiten de directe regio. Onze PR is in dat geval niet puur gericht op onze vereniging, maar vooral ook op de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de regio Vijfheerlanden.

Tot nu toe hebben we goede ervaringen met de aantrekkingskracht van de nieuwe activiteiten als de fietsdag, de 'Nacht van de nacht' en de winterwandeling, die ook in 2018 prima verliepen. De deelname aan de natuurwerkdag was ronduit tegenvallend, ook in publicitair opzicht.

De plekken waar we wel en niet posters ophangen worden met regelmaat kritisch bekeken. In 2018 hebben we ook geëxperimenteerd met kleine A6-folders, vooral als we voor informatie verwijzen naar de website.

We proberen met regelmaat op (jaar)markten aanwezig te zijn om de bekendheid van de Natuur- en Vogelwacht te vergroten. Wel zijn we kritisch op kosten en een goede aansluiting tussen aard van de overige kramen en ons aanbod. Als vervolg op de goede ervaringen met onze presentatie op de Fokveedag 2017 is ook in 2018 nagedacht over een tastbare en spannende kennismaking met de natuur in de kramen. Vooral als er veel gezinnen langs komen is dat een groot succes. Andere markten lenen zich veel meer voor verkoop van onze producten.

Annelies van Egmond

Collectiebeheer

Met betrekking tot de faunacollecties welke we in de Schaapskooi beheren is een dramatische verandering nodig gebleken. Het is helaas gebleken dat het binnenklimaat in de Schaapskooi, in perioden met hoge neerslag en luchtvochtigheid, ertoe leidt dat met name in de insectencollectie forse schimmelvorming optreedt. Ondanks extra maatregelen om dit te voorkomen welke door Arie Versluis en ondergetekende zijn uitgevoerd, bleek dit onvoldoende om de collectie tegen vochtinvloeden te beschermen.

Hierop is besloten de collectie eerst over te brengen naar een geconditioneerde ruimte, en vervolgens is de collectie overgebracht naar Naturalis in Leiden.

Voor de zoogdieren- en vogelcollectie zijn enkele dieren ingebracht. Bij de preparateur zijn nu nog enkele dieren welke dit jaar in de collectie geplaatst kunnen worden. Ik roep u op om door te gaan met het aanbieden van overleden dieren uit onze regio, zodat die beoordeeld kunnen worden op hun geschiktheid om aan de collectie in de vitrines toe te worden gevoegd.

Cees Gielis

Insectenwerkgroep

De insectenwerkgroep heeft na een periode van enkele jaren waarin de belangstelling geleidelijk terugliep tot enkele personen, opgehouden te bestaan. Het blijft voor eenieder die vragen heeft over insecten mogelijk contact te zoeken met Cees Gielis (tel. 0347 341 555). Er zal dan direct getracht worden een antwoord te geven, dan wel er wordt nader geïnformeerd bij specialisten.

Cees Gielis

Documentatiecentrum

In 2018 zijn aan het Documentatiecentrum enkele boeken toegevoegd. Het betreft determinatiewerken voor enkele planten- en diergroepen. Hierdoor is de ruggengraat van het Documentatiecentrum, een plaats waar planten en dieren uit onze regio op naam

gebracht kunnen worden, versterkt. Het ligt in de bedoeling om de transitie naar deze hoofdtaak in het komende jaar voort te zetten.

Cees Gielis

De Dompfoorn

In juni nam Sonja van Baren na tientallen jaren afscheid van de redactie van *De Dompfoorn*. Op deze plaats wil de redactie haar nogmaals hartelijk bedanken voor haar voorbeeldige inzet. Zij werd opgevolgd door Dick Kerkhof.

Zoals gebruikelijk verscheen *De Dompfoorn* viermaal: in maart, juni, september en december. Het septembernummer was het laatste nummer in A5-formaat (148 mm x 210 mm), hierin werd een kleinere basisletter geïntroduceerd. De Dompfoorn van december was in groter formaat (170 mm x 240 mm) en het blad verscheen voor het eerst in het bestaan van de vereniging volledig in kleur. De lay-out is aangepast aan het grotere formaat, zo staat de meeste tekst nu in twee kolommen. Een aantal leden heeft in de herfst van 2018 geadviseerd over de nieuwe lay-out. Het kleurenummer was bij wijze van proef; in april 2019 zal worden besloten of we definitief overschakelen op volledige kleurendruk.

Dick Kerkhof & Jolanda Lemcke

Dialezingen 2018

Dit jaar 13 dialezingen. De vorm van één keer in de 14 dagen, zoals we onze lezingen organiseren, wordt nog steeds gewaardeerd. Dat blijkt ook uit het aantal bezoekers. Dit jaar 922 bezoekers!! Ook het concept van gratis avonden met een verloting werkt nog steeds goed. Zodat iedereen zelf kan bepalen wat hij op een avond wil of kan besteden. Door het hoge bezoekersaantal van gemiddeld 71 per avond kan ik ook 'duurdere' sprekers aantrekken. Maar de lat komt steeds hoger te liggen. Mooie beelden met een goed verhaal is een moeilijke combinatie. Een gevarieerd pro-

gramma samenstellen wordt steeds lastiger. Veel natuurfotografen gaan naar dezelfde gebieden. Het blijft voor mij een uitdaging om nieuwe mensen te vinden. Gelukkig word ik ook weleens geholpen door bezoekers die me een goede tip geven.

Het streven is dat de avonden kostendekkend zijn, maar ze leveren steeds een positief resultaat op. Nu € 745,80 (en dan zijn de inkomsten van de bar-omzet niet meegerekend). Kortom, weer een positief jaar!

Simon Bakker

AGENDA ALGEMENE LEDENVERGADERING NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

Datum en tijd: donderdag 25 april 2019, aanvang 20.00 uur.

Locatie: De Schaapskooi, Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.

1. Opening
2. Verslag Algemene Ledenvergadering op 26 april 2018
Dit stuk zal klaarliggen op de tafels. Geïnteresseerde leden kunnen vanaf 15 april de notulen ook opvragen d.m.v. een mailtje aan info@natuurcentrum.nl.
3. Ingekomen stukken en mededelingen
4. Jaarverslagen bestuur en werkgroepen (zie deze *Domphoorn*)
5. Financieel jaarverslag
Geïnteresseerde leden kunnen vanaf 15 april, middels een mailtje aan de penningmeester of info@natuurcentrum.nl, de financiële stukken opvragen.
 - a. Jaarrekening
 - b. Balans
 - c. Verslag kascommissie
 - d. Decharge penningmeester
 - e. Verkiezing lid en vervangend lid kascommissie
6. Besluit contributie
Het bestuur wil graag met ingang van 1 juni a.s. *De Domphoorn* in full colour drukken. Wij hebben nummer 2018-4 als voorbeeld in kleur gedrukt. De contributie voor onze vereniging is laag en al jaren ongewijzigd. We vinden deze overgang een goed moment om de extra drukkosten te vertalen in een verhoging van de contributie voor onze vereniging naar € 12,50. Deze verhoging kan om technische redenen pas op 1 januari 2020 ingaan.
Voorstel besluit: De Algemene Ledenvergadering van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, op 25 april 2019 bijeen te Schoonrewoerd, besluit om de contributie voor de vereniging met ingang van 1 januari 2020 te verhogen naar € 12,50.
7. Begroting
Geïnteresseerde leden kunnen vanaf 15 april, middels een mailtje aan de penningmeester of info@natuurcentrum.nl, de financiële stukken opvragen.
8. Verkiezing bestuursleden
Aftredend zijn Hans Evers en Johan Stevens. Herkiesbaar is Johan Stevens. Als nieuwe kandidaat stellen wij voor: Henk Luitjes. Vacatures: minimaal 1 – maximaal 4.
Hans Evers heeft besloten met ingang van deze ALV te stoppen als lid van het bestuur. Olek Bebnik is met ingang van 27 januari gestopt als lid van het bestuur. Het is ons de afgelopen weken niet gelukt voor beide vacatures een kandidaat te vinden. Omdat het bestuur maximaal 9 leden kan omvatten, kunnen er in totaal nog 4 nieuwe kandidaten worden voorgedragen voor het bestuur.
Leden hebben het recht voor elke vacature kandidaten voor het bestuur voor te dragen. Dit kan tot en met 16 april a.s. De voordracht dient vergezeld te gaan van 8 handtekeningen van leden van 16 jaar of ouder ter ondersteuning van de voordracht.
9. Rondvraag
10. Sluiting

HET RAADSEL VAN DE WULP

“Ach, arme wulp. Een nieuweling op de Rode lijst, zo hard gaat deze soort achteruit. Waarom, dat weten we eigenlijk niet goed. Maar dat willen Vogelbescherming en SOVON Vogelonderzoek wel. Daarom riepen ze 2019 uit tot Jaar van de Wulp” (bron: *Vogels*, voorjaar 01/2019).

Er volgen allerlei veronderstellingen, zoals de intensivering van ons landgebruik, voedselgebrek en predatie vooral door de vos. Een vaststaand feit is wel de lange traditie in Frankrijk van jacht op de wulp. Vogelbescherming Nederland gaat in gesprek met de Franse Birdlife Partner om dit terug te dringen.

In de eerste druk van het boek ‘Het Vogeljaar’ (1903) van Jac. P. Thijssen is geen sprake van een Rode Lijst. De scribent wijdt enkele pagina’s aan de wulp, die toen in ons land talrijk was: in de duinen, op de heide en bij de Wadden. De wulp leeft bijna altijd in de nabijheid van water. Daar vindt hij broedgelegenheid en voedsel: insecten, regenwormen, slakken en schelpdieren. In de herfst aangevuld met kleine vruchten en zaden. Bij het foerageren wordt de lange snavel vaak diep in de zachte bodem gestoken. *Numenius arquata* toont licht tot donkerbruin met een complex vlekkenpatroon. De lange gebogen snavel en de witte V op de rug zijn ook kenmerkend. Het geluid klinkt als “kloe-iet, kloe-iet: fors, helder en welluidend”. Thijssen noemt zeven (!) zangvogels die de wulp min of meer getrouw nabootsen. Wat een opmerkingsgave!

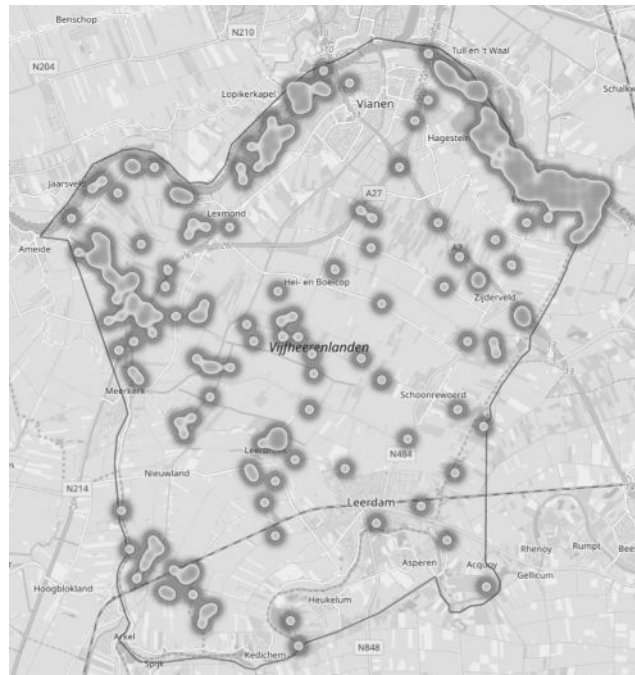
Uiteraard is de broedtijd de beste tijd om wulpen te observeren. De balts is boeiend: passen, sprongen, buigingen, wendingen. Dit afgewisseld met mooie golvende speelvluchten. Interessant is dat de vier uitgekomen jongen een korte rechte (!) snavel hebben; pas op de 21ste dag krijgt de snavel zijn gebogen vorm. Familielid regenwulp of kleine wulp is 25% kleiner dan de gewone wulp. Wat hun verblijf betreft: er zijn doortrekkers, overwinteraars en overzomeraars.

SOVON Atlas vermeldt: “Wulpen doen het niet goed in Nederland. De broedpopulatie nam in 1990 – 2015 af met ongeveer 40%”. Het aantal broedgevallen in 2013 – 2015 wordt aan de hand van het atlasmateriaal geschat op 3900 – 4800 broedparen. Vogelbescherming Nederland en alle vogelaars, terreinbeheerders en boeren: ACTIE voor het behoud van de wulp als broedvogel!

Buiten de broedtijd is Nederland nog steeds heel belangrijk voor de wulp: in onze contreien pleisteren dan 700.000 tot 1 miljoen wulpen, meer dan in enig ander Europees land (bron: SOVON Atlas). In de Vijfheerenlanden worden ook vaak pleisterende of doortrekkende wulpen gezien.

Paul van der Waal

‘Heat map’ van waarnemingen van de wulp in het telgebied van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. In de grote vlekken zijn de meeste waarnemingen gedaan. Bron: waarneming.nl

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter Mw. J.A.R.M. van Egmond 0345 - 795199
 Secretaris Dhr. H. Evers 0347- 320895
 Penningmeester Mw. A. Eleveld 0347 - 322836

Voor spoedgevallen kunt u de leden van het bestuur bellen.

Voor algemene zaken graag een bericht naar het postadres:

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden
 Overboeicop 15 4145 NN Schoonrewoerd
 www.natuurcentrum.nl
 e-mail: info@natuurcentrum.nl

OVERIGE BESTUURSLEDEN

Mw. A. van Zijl-Bogerd 0345 - 641416
 Dhr. J. Stevens 0345 - 616883
 Dhr. A. Bebnik 0345 - 847860

ERELEDEN

Dhr. R. Ponsen Dhr. G. Zijderveld
 Dhr. P.C. Bogerd Dhr. H. de Labije
 Dhr. D.C. Drijvers Dhr. S.H. Bakker
 Dhr. P.J.J. Solleveld Dhr. A.N. Versluis
 Dhr. J. Vink Mw. S. van Baren

LEDENADMINISTRATIE Dhr. B. de Groot

De minimumcontributie is per kalenderjaar:

Jeugdleden € 5,-

Leden € 10,-

Leden die ook *Het Vogeljaar* ontvangen € 23,-

Voor vragen over uw contributie kunt u bellen met de penningmeester. Het bankrekeningnummer van de vereniging is NL07 INGB 0001 4752 64 t.n.v. Penningmeester Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden te Vianen.

WERKGROEPEN

EXCURSIES	B. de Groot	Pr. W. Alexanderstr. 15	4161 AN Heukelum	0345-615991
VOGELS	VACATURE			
AMFIBIEËN	T. den Besten	Rietkamp 8	4133 CT Vianen	0347-374281
PLANTEN	J. de Gans	Weesdijk 18	4132 BL Vianen	06-36299399
NESTKASTEN	P. Solleveld	Korte Kerkstraat 25	4132 BJ Vianen	0347-322307
KNOTWILGEN	J. Stevens			0345-616883
HOOGSTAMFRUIT	A.N. Versluis (verkoop)			0183-602055
	S. de Ridder (oogst)			06-46461581
RUIMTELIJKE ORDE- NING & MILIEU		Overboeicop 15	4145 NN Schoonrewoerd	
GROENE WINKEL	S. van Baren	Kruiswerf 19	4141 GG Leerdam	0345-612829
JEUGDACTIVITEITEN	C. Kramer	Wederiklaan 26	4143 CV Leerdam	0345-619684
DIERENAMBULANCE				06-51111290
VOGELWAARNEMING	H. Evers	e-mail: hanselman109@hotmail.com		
REDACTIE	D. Kerkhof	Buitenstad 67	4132 AB Vianen	06-51042553
NATUURCENTRUM	DE SCHAAPSKOOI	Overboeicop 15	4145 NN Schoonrewoerd	0345-641201
CONTACT PER E-MAIL	info@natuurcentrum.nl			

De Schaapskooi is het natuurcentrum van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Adres: Overboeicop 15, 4145 NN SCHOONREWOERD - Telefoon: 0345 – 641201. De Schaapskooi is geopend donderdag 19.00 - 23.00 uur, zaterdag 9.00 - 16.00 uur en zondag 12.00 - 17.00 uur. Voor overige openingstijden, zie de website www.natuurcentrum.nl

De Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' stelt zich ten doel de belangstelling voor de natuur - en dit in de ruimste zin van het woord - te bevorderen.

Zij wil dit bereiken door:

- Het organiseren van excursies en tentoonstellingen.
- Het houden van lezingen en voorlichtingsavonden.
- Het publiceren in de pers.
- Het stichten van weidevogelreservaten.
- Het stichten van natuurreservaten.
- Het bestuderen en begeleiden van bestemmingsplannen.
- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten.
- Het voederen van vogels in de winter.
- Het uitoefenen van controles op de naleving van de vogel- en natuurbescherming wet.
- Het signaleren van aantastingen van de natuur en milieu, in het algemeen, en het voeren van acties hiertegen.
- Het steunen en propaganderen voor verenigingen die natuur- en milieubehoud beogen.
- Het bevorderen van aanplant en onderhoud van knotwilgen.
- Het geven van cursussen.

Opgericht 26 april 1966 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 18 december 1974 nr.: 85. Ingeschreven in het Verenigings-register nr.: 40321254 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht. Per 1 januari 2009 heeft de vereniging de status van ANBI.

ISSN: 2213-395X